

בית לים המלח בין שבטי בידואים פראים. ערך סיבוב בכפרים ערבים נדחים באזור ההרים וסידור את אספקת הסיד בשביל בית-החרושת "סיליקט" בראשיתו. ארגן והפעיל מחדש את אגודת מכבי"אש מתנדבים בת"א, רכש לה מכונה חדשה ומכשירים חדישים, פעל למען גידול הכנסותיה, ביטוח חיי חבריה בחברת אחריות, סידור צפירת אזעקה למקרי דליקה, רכישת מדים ושיפור הסדר והמשמעת, ארגון תזמורת המשטרה העירונית לשעבר כתזמורת הכבאים. השתתף ביזמה וב"ארגון" "מגן דוד אדום" בת"א ובשנתיים הראשונות היה חבר הנהלתו. נמן את דעתו על הערבוביה בהגפת הדגל הלאומי בהזדמנויות חגיגיות, שכל אחד היה תופר לו דגל כפי סעמו והבנתו בגחנים שונים וב"צורות שונות, — ויחד עם ישראל רוזוב הזמין מאות דגלים למכירה והרגיל בכך את הקהל לאחידות בצורתו ובצבעיו של הדגל הלאומי.

בהיותו באוגוסט 1929 עם משפחתו למרגוע בש"כונת תלפיות בירושלים השתתף בפועל בהגנת הש"כונה כשתקופה הפורעים ועשה רבות להצלת התושבים ולהעברת משפחותיהם העירה.

ב"1931/32 ערך מרוצי סוסים, שגם ערבים השתתפו בהם, לשם פיתוח ספורט הרכיבה בארץ.

ב"1937 יסד יחד עם עוה"ד ד"ר חיים (הוראס) פרבשטיין וד"ר יהודה ברזל את הקלוב "גמרוד" לציד ולסיוף, וברשימות לרובי-ציד שהושגו לחברי המועדון נתרחה האפשרות להתאמן בשימוש בנשק חם.

ביחוד השקיע הרבה זמן ומרץ להרחבת שטח הפעילות העברית על פני הים, בו בזמן שדבר זה היה עדיין רחוק ומוזר בעיני רובו המכריע של הישוב, שהתחנך באוירה "יבשתית". את פעולתו זו התחיל ב"ברית תרומפלדור", שהיה ממסדה ומחברי מפקדתה הראשית ופעל רבות למען ארגונה. באגודה זו ארגן בראשונה קבוצה ימית שבראשה עמד המהנדס עמנואל טובים. בעל מקצוע, שגמר ב"ס ימי גבוה בפטרבורג, וכאן הצליח להקנות לחניכיו את האהבה לפעילות על הים. משהצליח הנסיון הראשון אמר למשורר חוגים רחבים יותר של הגושר העברי אל הים, ולשם כך יסד ב"1928 יחד עם ע. טובים הג"ל ועם עוה"ד פרבשטיין הג"ל את אגודת יורדי ים "זבולון" ואת ביה"ס הימי שלה בת"א. הפתוחים לכל שוחרי הימאות העברית בלי הבדלי מעמד ועמדה פוליטית, ומשורות הקבוצה הימית של בית-ר גויסו אליה המדריכים הטובים ביותר בראשיתה. התמסר בקביעות לטובת האגודה ומוסדותיה ולרכישת חברים ואוהדים ותומכים בארץ ובחו"ל, לרכישת הסירות "בזק", "סירת ביתר", "תקוה", "אופק", "חנה רדינג" ולהקמת תחנת-הסירות "דיאמונד" בהרצליה (נפתחה ביום 22.10.39). ב"1931 הרחיב את פעילותו הימית ביסוד תחנת הצלה בחוף ת"א הראשונה בעיר. ובמשך הזמן נעשתה ההצלה הימית לשרות עירוני רגיל.

כשפרצה מלחמת-העולם השנית בראשית ספטמבר 1939 נמצאה האניה "הרציון" בים השיש בטורקיה ובה 130 נשים וילדים ארצישראלים, שעזבו בחפזן בהלה את מקום המרגוע ברומניה, והשלטונות הטורקיים אמרו לעצור את האניה ונוסעיה. בהשתדלותו אופשר להם לחזור ארצה.

מחמת התעסקותו הרבה בעניני הצבור, וביחוד בעניני הגושר, הוגית את עסקיו והגיע לפשיטת-רגל, וביתו, שהיה ממושכן לבנק האפוטיקאי, עמד להמכר. בעזרת ידידיו עורכי-הדין פרבשטיין וקפלן נדחתה המכירה לשנה ובינתיים הצליח לשפר את מצבו. החל לעסוק בתעשית שמן בקנה-מדה קטן ובני משפחתו עבדו אתו יחד, ובמשך השנים הצליח לפתח את מפעלו לבית-חרושת גדול לתעשית שמנים "עץ הודית" בקרית אריה שליד פתח תקוה ותפס את מקומו בין בונייה ומפתחיה של שכונת-תעשייה זו ובהתאחדות בע"ל התעשייה.

בעד שרותיו ל"זבולון" קיבל מדליות זהב בהזדמנויות שונות מאת ראש העיר מאיר דיזנגוף ואחריו מאת ישראל רוקח. וליובלו החמשים בתש"א קיבל מכתבי ברכה רבים מאישים וממוסדות, וביניהם מכל המוסדות שהשתתף ביסודם. הנהלת "זבולון" — בחתימתם של ישראל רוקח ראש עיריית ת"א, יהודה מ. טוקטלי והמהנדס עמנואל טובים — כתבה לו: "בזמן שאף אחד לא האמין בים העברי, אתה הבנת והטית את שכמך לכיבוש הים. אגודת "זבולון" ומאות חניכיה זוכרים לך את עבודתך המסורה הן בועד האגודה והן בהנהלת המשק".

צאצאיו: יצחק, אניטה, זלמן, תקוה, יהושע.

הרב חיים יהושע (בן-ציון) קוסובסקי

נולד בירושלים, ר' טבת תרל"ג (1873), לאביו הרב אברהם אבלי (ממשפחת דיין מגולי ספרד, עלה ארצה מחולקוביסק אחרי שנת ת"ר, היה דיין בבית-הדין הגדול הראשון לעדת האשכנזים ומשגיח ובוחן בת"ת "עץ חיים", נפטר בירושלים, י" טבת תרנ"ה). ולאמו אסל הענא בת הרב משה פינשטיין וחייה בת האדמו"ר ר' מאיר מאוסטריצה בן הרב הרץ בן הרב-בנית הענדל בת רבינו בעל "פנים מאירות".

למד בת"ת ובישיבת "עץ חיים". הצטיין בש"קידתו, בידענותו הרבות ובתפיסתו המהירה והחודרת בעודו נער ונחשב ל"עילוי" נדיר אף בין העילויים, עד כי יחדו לו חדר בעלית הגג של בית-הכנסת "החורבה" שיוכל ללמוד לבדו באין מפריע. התעקש בעודו נער לדבר אך ורק ב"לשון הקודש", דבר שנחשב בעיני קנאי האשכנזים כ"שמץ פסול", אך בהיותו בנו של ר' אברהם אבלי הדיין ומקורבו וחביבו של רבי שמואל סלנט והתנהגותו הדתית ושקידתו בתורה היו למעלה מכל דופי, הוכרחו בני העיר העתיקה להשלים עם עקשנותו

ולענות לו בעברית ובוה סלל את הדרך לדיבור העברי בין בחורי הישוב האשכנזי הישן.

המשיך להגות בתורה תוך דחקות פרסם מאמרים תלמודיים ב"התבצלת" ובכתבי-עת תורניים שונים ואת הספרים "פלפולי הלכה", "מעוני הישועה", "חוט המשולש", "יד הלשון", "תורת החשבון" (בלשון המשנה), "מבשרת ירושלים" (תכנית לביאור תלמוד ירושלמי), ונודע כאחד הגדולים בידיעת הספרות התורנית ומכמני הלשון העברית וחוקר מוכשר להגיע בדרך קצרה אל האמת בשלש שנים תיו הראשונות של הסמינר העברי הכללי למורים היה בו מורה לתלמוד.

פעם נפגש עם ר' יעקב הכהן שכביץ, אותו אכריתלמיד-חכם מגדרה שעמל שנים רבות בחיבור קונקורדנציה תלמודית ואסף חומר רב, אך לא יכול לבצע את המלאכה משום שלפי הנהוג בעולם דרוש שים לעבודה כזו עובדים מדעיים לעשרות שיקוישו לה את כל זמנם. להצעתו של ר' יעקב נגש בתר"ע"ד לחבר את הקונקורדנציה של המשנה. אחרי חודשים אחדים התיאש, בראותו שלפי שיטת העבודה הרגילה אף במאה שנה לא יספיק לגמור, והנה מצא בעזרת נוסחאות מתימטיות (בצעירותו כתב אף כמה מחקרים מתימטיים) שיטה חדשה לגמרי (שכפי שמוספרים גילה את סוד השיטה רק לשנים: 1911). ביאליץ ולבנו בכורו טשה, ובעזרתה גמר את הקונקורדנציה של ששה סדרי משנה עד שנת תרפ"ז, לבדו, בלי כל עוזר. בינתיים עברו עליו גם שנות המצוקה של מלחמת-העולם הראשונה, בה גויס לשירות בגדוד-עבודה צבאי וסירב ליהנות מההנחות והשתרורים שניתנו לרבנים ול"כלי קודש". בקסרקטין שבבנין ה"סראיה" הרבין תורה לבני הישיבות שגויסו כמוהו, ובערבים אחרי העבודה המפרכת, היה ממשיך בדירתו כת חזר אחד עם אשתו וילדיו הקטנים בעבודת הקונקורדנציה. אחרי המלחמה המשיך בעבודתו בתנאים קשים. בהשתדלות הרב יונתן בנימין הלוי איש הורביץ, נציג פקיד ואמרכלי אמסטרדם בירושלים, קיבל ממוסד זה עזרה

להוצאת הקונקורדנציה על המשנה. נתמנה בתרפ"ה לעובד מדעי במקצוע התלמוד במכון למדעי היהדות של האוניברסיטה העברית מראשיתה, אך אחרי שנים תיים "שוחרר" מעבודתו מחמת "חסר תקציב". הקונקורדנציה הופיעה בשכלול ובשלמות מפליאים ועוררה את התפעלותם של אנשי המדע בישראל ובעמים העוסקים בחכמת ישראל, ותוך עבודתו בה-כנתה קבע את הנוסח הנכון של המשנה במקומות של שיבושים וחילופי גרסאות וגילה אוצרות-לשון יקרי-ערך. שוב עבד שנים אחדות — יחידי ובתנאים קשים כמקודם — וחיבר את הקונקורדנציה של התוספתא וכשיצא הכרך הראשון קיבל בעדו את "פרס ביאליץ" מאת עיריית תל-אביב. אח"כ חיבר והוציא את "כדור אלהא דמלקדמין" (קונקורדנציה לשמות הקודש בתרגום אונקלוס על התורה) ואת הקונקורדנציה לתרגום אונקלוס כולה וגם בעד יצירה זו קיבל בתש"ד את פרס עיריית תל-אביב על שם הרב קוק ז"ל לספרות תורנית. אח"כ המשיך בעבודתו והכין את המפתח לקונקורדנציה לתלמוד בבלי. בסיון תש"ו התארגן בהשתתפות מוסד ביאליץ, מוסד הרב קוק, אגודת הסופרים ומחלקת התרבות של הוועד הלאומי חבר נאמנים ליסוד "מכון להוצאת חיבוריו של הרב קוסובסקי לקונקורדנציה לתלמוד-בבלי". הוענק לו באלול תש"ו פרס-כבוד של עיריית-תל-אביב על שם הרב קוק "כאות הוקרה לעבודת חייו".

יהודית הררי

בת אהרן אייזנברג ובלהה לבית משל ממיסדי המושבה רחובות, נולדה ה' חשון תרמ"ו בדרך לא"י.

גמרה בי"ס עממי ברחובות. מחוסר בית ספר תיכוני בארץ, המשיכה ללמוד אצל מורים פרטיים (ש. ח. וילקומיץ, ישראל בלקינד וישראל אהרונזון). סימה שעורים למורות וגוננות בבית ספר אוזלינה ד"ר רוטשילד בירושלים. בשנת 1902 יסדה ברחובות את